

VÄIKERIIGID MAAILMAMAJANDUSES – VÕIMALUSED JA PIIRANGUD

Urmas Varblane

Small is everywhere

Small states, with various income levels, are located in many regions of the world.

	Upper-middle-income		Lower-middle- and lower-income	
Small states	The Bahamas	Maldives	Bhutan	Belize
	Barbados	Mauritius	Fiji	Guyana
	Suriname	Montenegro	Solomon Islands	Cape Verde
	Trinidad and Tobago		Timor-Leste	Comoros
			Vanuatu	Swaziland
				Djibouti
Microstates	Antigua & Barbuda	Palau	Kiribati	São Tomé and Príncipe
	Dominica	Tonga	Marshall Islands	
	Grenada	Tuvalu	Micronesia	
	St. Kitts and Nevis	Seychelles	Samoa	
	St. Lucia			
	St. Vincent and the Grenadines			

■ Africa
 ■ Asia and the Pacific
 ■ Europe
 ■ Middle East and Central Asia
 ■ Western Hemisphere

Sources: IMF, World Economic Outlook database; and World Bank, World Development Indicators database.

Note: The list is limited to developing economies that are members of the IMF. Small states have populations less than 1.5 million, while microstates have fewer than 200,000 people. Upper-middle-income countries have per capita annual incomes of between \$4,086 and \$12,615; lower-middle-income countries of between \$1,036 and \$4,085; lower-income countries \$1,035 or less based on the World Bank Atlas method. The table does not include high-income and advanced-economy small states, which include Bahrain, Brunei Darussalam, Cyprus, Estonia, Equatorial Guinea, Iceland, Luxembourg, Malta, and San Marino.

“Small is beautiful or bigger is better?”

Ettekande struktuur

- **Kuidas määratleda väikeriiki?**
- **Kas väikeriigid on vaesed või rikkad?**
- **Kuidas väikeriike saab liigitada?**
- **Millised on väikeriigi majanduse arengu takistused?**
- **Millised on väikeriigi majanduse arenguvõimalused?**

Kuidas määratleda väikeriiki?

- **Rahvaarvu alusel** – väga erinevad piirid

1) alla 100 tuh., 300 tuh. - **mikroriigid**

2) Kuni 1. miljonini või 1.5 miljoni elanikuni – **väikeriik**

3) Kuni 3 miljonit (Armstrong et al, 1998)

4) Kuni 10 miljonit (Kuznets, 1958)

5) Erinevad kaalukategooriad

Arenenud riikide väikeriigid (kuni 10 milj. elanikku)

Arengumaade väikeriigid (20 -30 milj. elanikku)

(D.Vital 1967, Hey 2003)

Kuidas määratleda väikeriiki? – Pindala järgi

Maailma riikide jaotuse pindala alusel

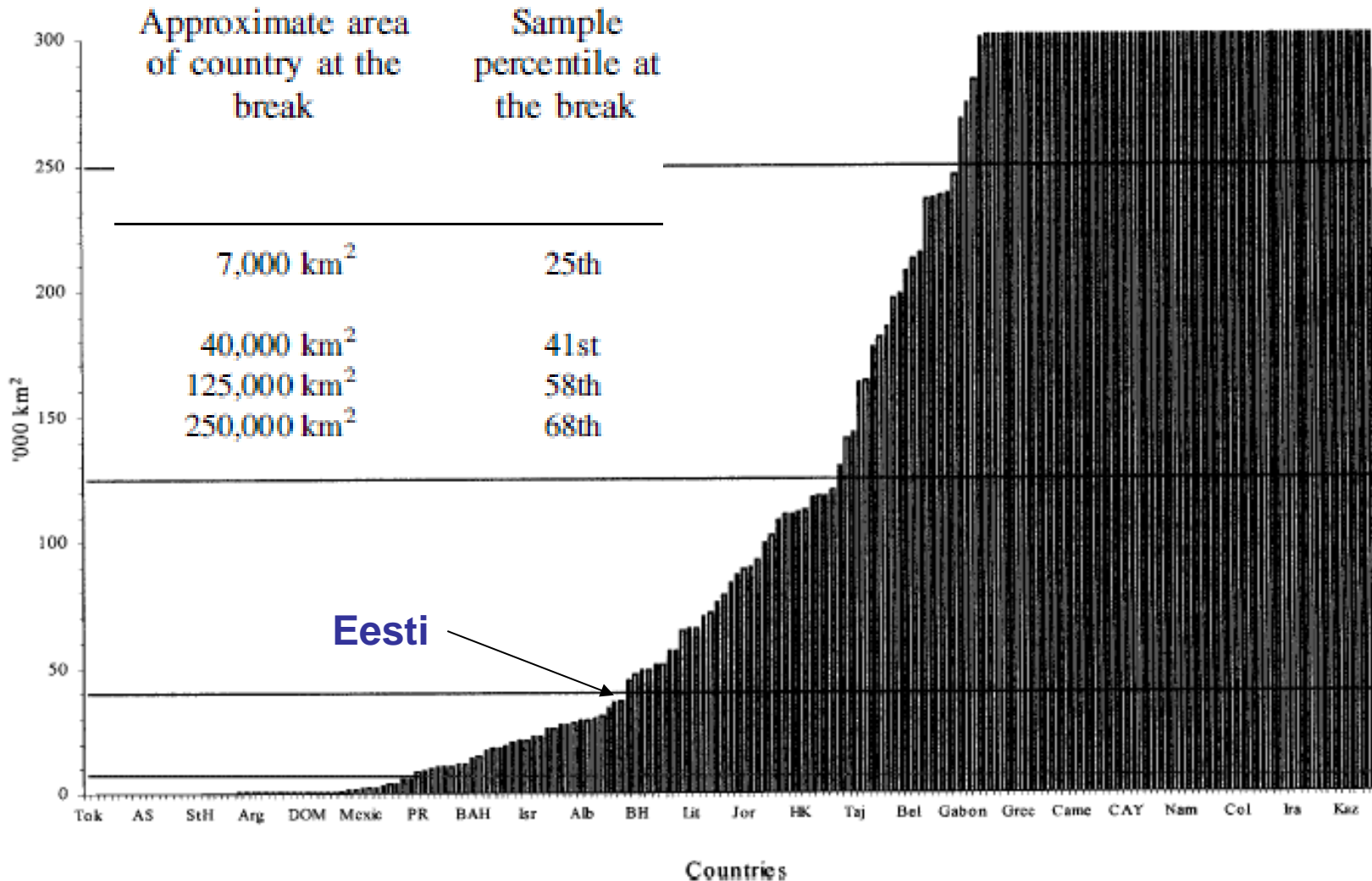

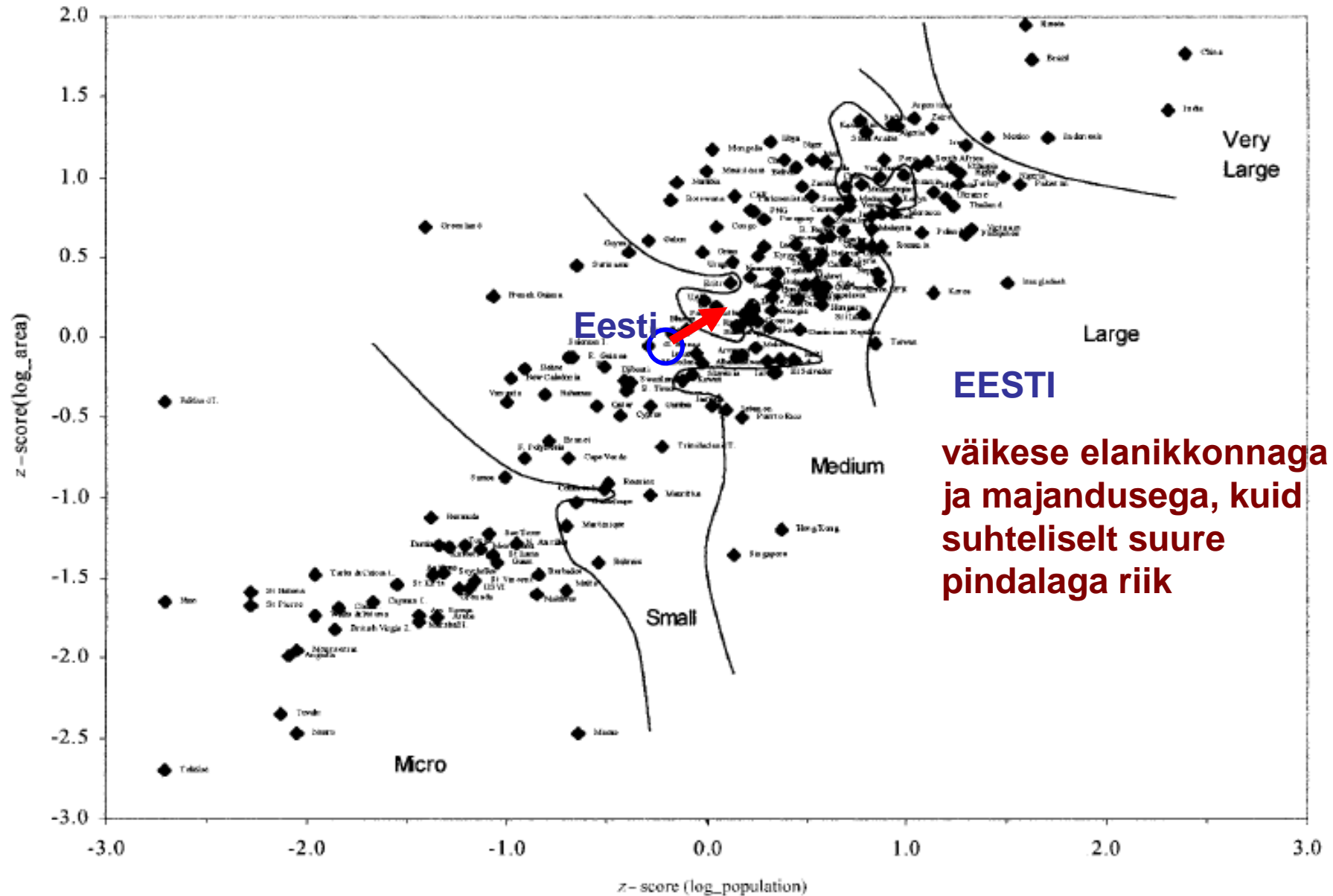
Figure 3. Breaks in the land area continuum below 300,000 km²

Allikas: Crowards, 2002. Defining the category of “small states”

Kuidas määratleda väikeriiki?

- **Majandusliku võimekuse - riigi rikkuse, tulutaseme alusel**
- Muude võimekuste alusel:
 - a) Poliitiline võimekus - mõjujõud
 - b) Sõjaline võimekus
 - c) Innovatsioonivõimekus

Maailma riikide klasteranalüüs elanikkonna, pindala ja tulutaseme alusel

Allikas: Crowards, 2002. Defining the category of “small states”

Riik	SKP PPP per capita \$	Elanik- kond 2012
 Qatar	100889	2050514
 Luxembourg	77958	556783
 Singapore	60799	5312400
 Norway	54397	5018869
 Brunei	54114	412238
 United States	51704	313914040
 <i>Hong Kong</i>	50936	7154600
 Switzerland	44864	7997152
 San Marino	42724	31247
 Canada	42317	34880491
 Australia	41954	22683600
 Austria	41908	8462446
 Netherlands	41527	16767705
 Ireland	40716	4588798
 Sweden	40304	9516617
 Kuwait	39874	3250496
 Iceland	39718	320137
 Germany	38666	81889839
 Taiwan	38357	23002340
 Belgium	37459	11142157

**Maailma 20 suurima
tulutasemega
riiki ja nende
elanikkond**

Riigi elanikkond
Punane- alla 100000
Pruun - kuni 1 milj.
Roheline – 1- 3 milj
Sinine 3-10 milj
Must – üle 10 milj.

Riik	SKP PPP per	Elanik- kond
 Denmark	37324	5590478
 United Kingdom	36569	63227526
 Japan	35855	127561489
 Finland	35771	5414293
 France	35295	65696689
 Israel	33878	7907900
 Korea South	31950	50010232
 Bahamas The	31324	371960
 Saudi Arabia	30477	28287855
 Spain	30058	46217961
 Italy	29812	60917978
 New Zealand	29481	4433100
 United Arab Emirates	29176	9205651
 Oman	28843	3314001
 Bahrain	28691	1317827
 Slovenia	27837	2058152
 Czech Republic	27000	10514810
 Malta	26857	418366
 Cyprus	26794	1128994
 Equatorial Guinea	26487	736296

**Tulutasemelt
maailma 21-40 kohal
asuvad riigid ja
nende elanikkond**

Riigi elanikkond
Punane- alla 100000
Pruun - kuni 1 milj.
Roheline – 1- 3 milj
Sinine 3-10 milj
Must – üle 10 milj.

Riik	SKP PPP per capita \$	Elanik- kond 2012
 Barbados	25043	283221
 Seychelles	24989	87785
 Greece	24260	11280167
 Slovakia	24142	5410267
 Palau	23053	20754
 Portugal	23047	10526703
 Estonia	21714	1339396
 Lithuania	21383	2985509
 Poland	20562	38542737
 East Timor	20113	1210233
 Trinidad and Tobago	19826	1337439
 Hungary	19497	9943755
 Chile	18211	17464814
 Latvia	18058	2025473
 Gabon	18051	1632572
 Argentina	17917	41086927
 Antigua and Barbuda	17833	89069
 Croatia	17618	4267000
 Russia	17518	143533000
 Malaysia	16794	29239927

**Tulutasemelt maailma
41-60 kohal asuvad
riigid ja nende
elanikkond**

Riigi elanikkond
Punane- alla 100000
Pruun - kuni 1 milj.
Roheline – 1- 3 milj
Sinine 3-10 milj
Must – üle 10 milj.

Maailma 60 suurima tulutasemega riigi jaotus elanikkonna suuruse alusel

- **Alla 100 000 elaniku – 4 riiki**
- **Kuni 1 miljon elanikku – 7 riiki**
- **1-3 miljonit elanikku – 10 riiki**
- **3-10 miljonit elanikku – 17 riiki**
- **Üle 10 miljoni elaniku – 22 riiki**

- **Riigi väiksus ei pea olema takistuseks**
- **Väikeriigid võivad olla edukad, saada arenenud majandusega jõukateks riikideks**

Riigi väiksus on suhteline mõiste

- Väiksust seostatakse jõuga => väiksus on suhteline mõiste
- Väiksus on **assümmeetriline**
- *Soome on Eesti suhtes suur, kuid Euroopa Liidu suhtes väikeriik*
- *Rumeenia on Moldova suhtes suur, kuid Venemaa suhtes väike*
- **Väiksus on suhteline konkreetses ajas ja ruumis**
- Kas oluline on riigi suurus või asukoht?

Kus maailma regioonis on rohkesti väikeriike?

ESILE TULEVAD NELI REGIOONI

- **Kariibi mere saared**
- **Vaikse ja India ookeani saared**
- **Euroopa**
- **Araabia poolsaare ümbrus**

Väikeste Saareriikide Liit

Alliance of Small Island States (AOSIS)

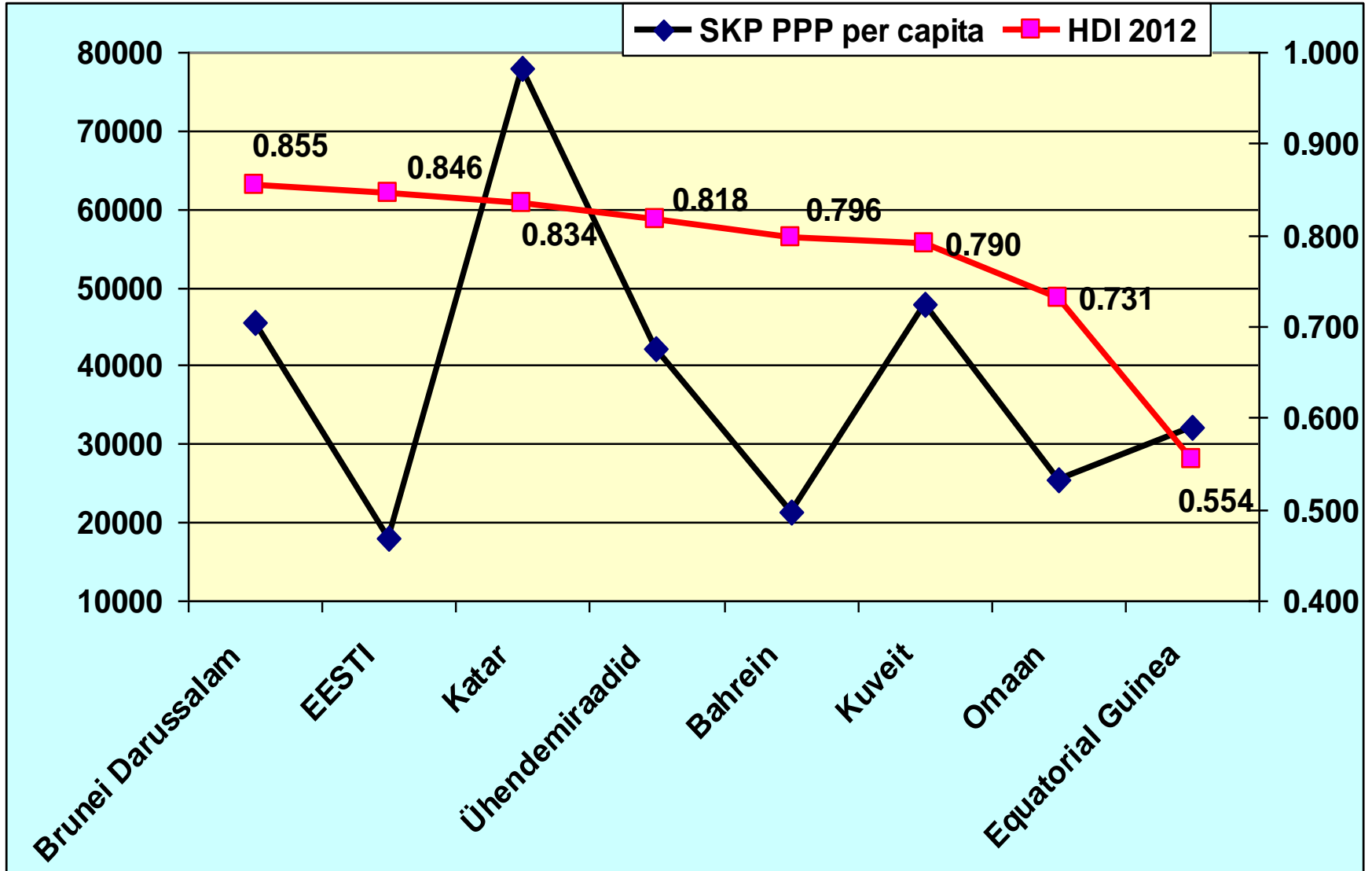
Liikmeskond: 39 riiki, s.h. Singapur, Kuuba, Haiiti, Dominikaani, Tonga ...

Loodi 1990 a. – võitlemaks inimtekkelise kliimamuutuse vastu – üleujutusohus saared algatasid (Malediivid)

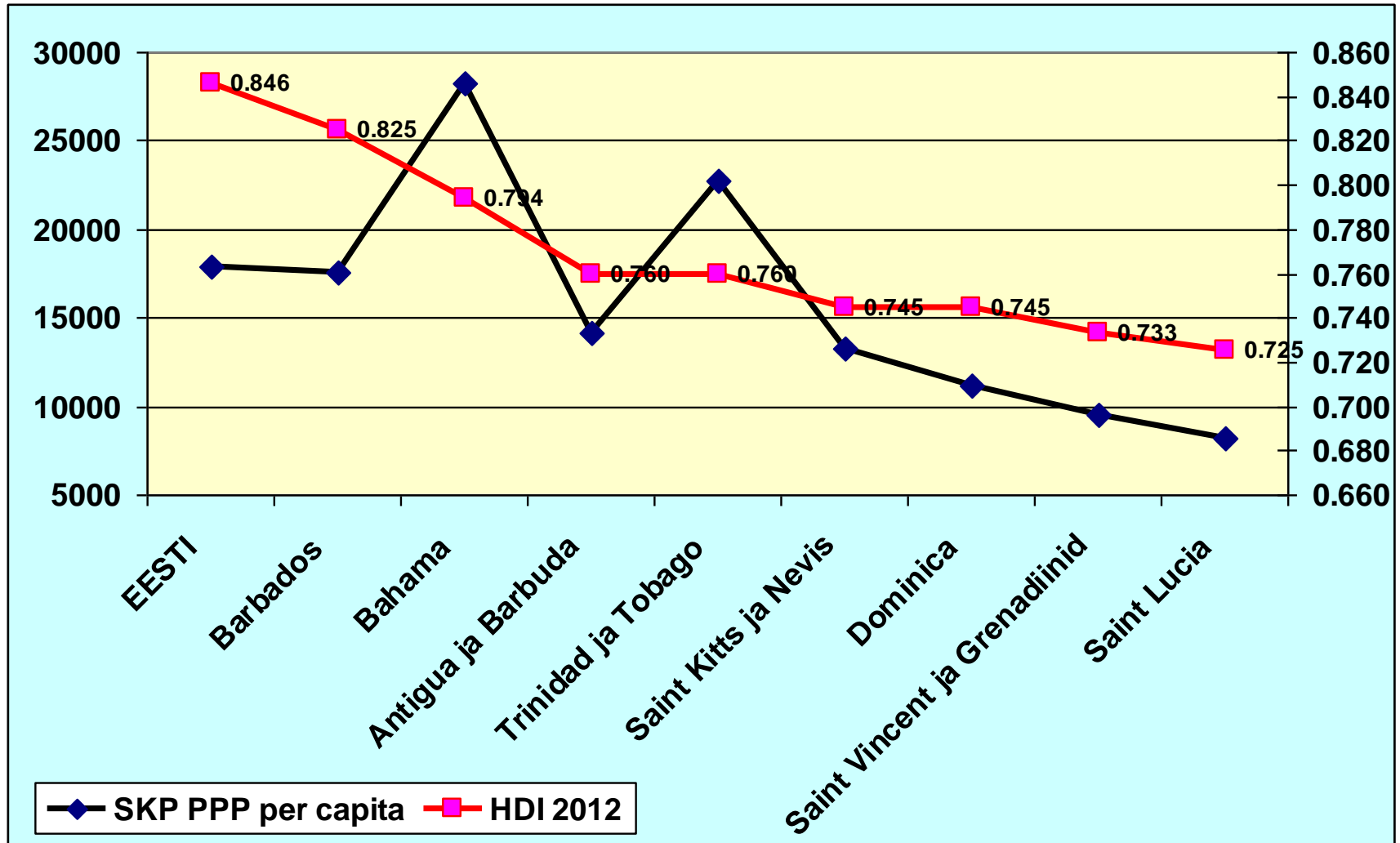
Väikeriikide liigitus majandusliku võimekuse /tulutaseme ja innovatsioonivõimekuse alusel

Majanduslik võimekus/tulutase	Kõrge	Naftariigid (Brunei, Ekvatoriaal-Ginea) Teenuste pakkujad (Bahama)	Äriteenuste pakkujad (Luksemburg) Naftariigid (Kuveit, Katar)	Mitmekülgsed võrgustujad- (Singapur, Iisrael)
	Keskmine	Teenuste pakkujad (Barbados, Seišellid) Naftariigid Trinidad Tobago	Mitmekülgsed rahvusvahelistujad (Sloveenia, Eesti) Teenuste pakkujad (Malta)	
	Madal	Teenuste pakkujad Komoorid Vanuatu		
Madal Keskmine Kõrge Innovatsiooni, T&A võimekus				

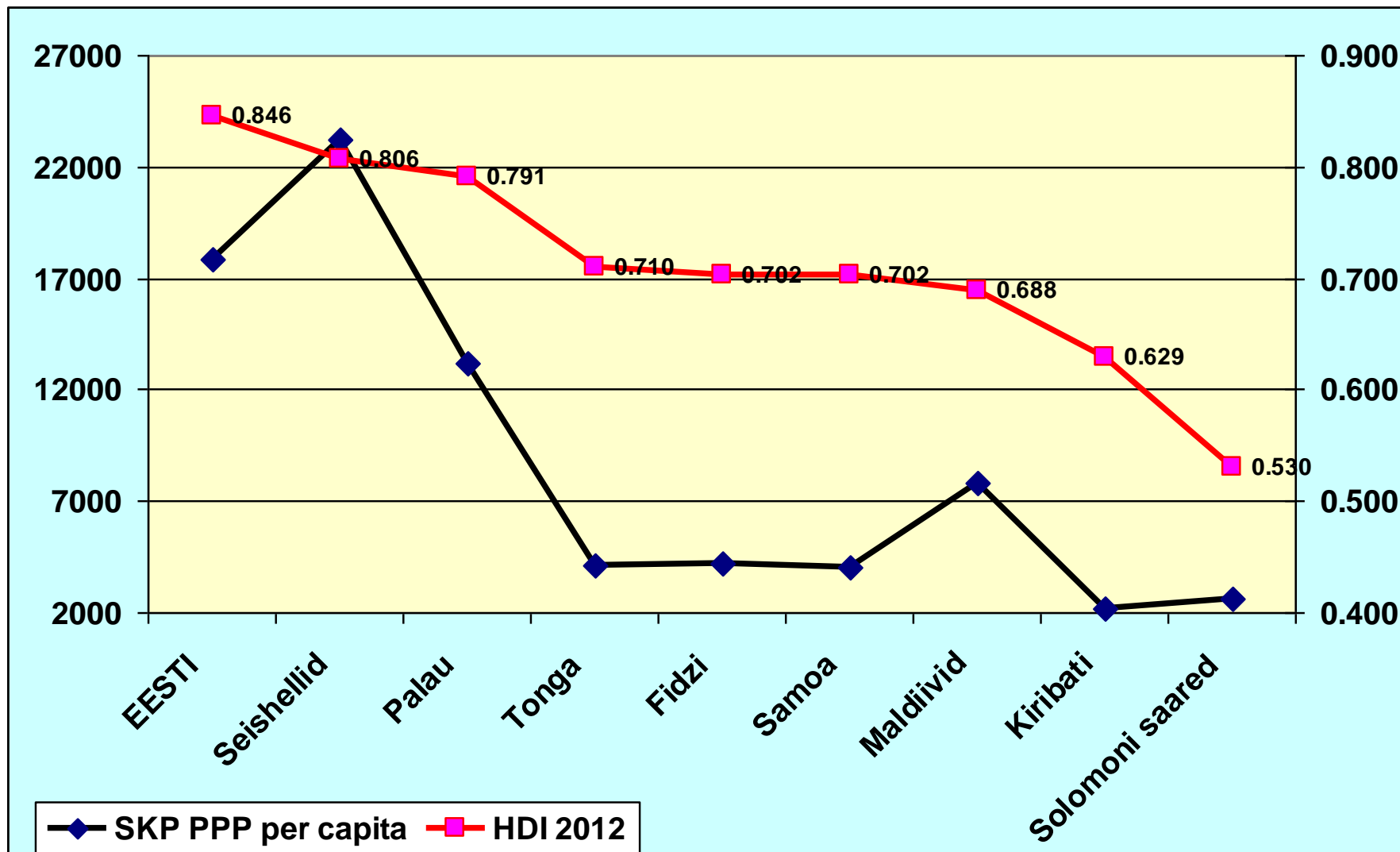
Väikeriikide koht Inimarengu Indeksis ja tulutase (SKP elaniku kohta võrreldavates hindades) Naftariigid ja Eesti

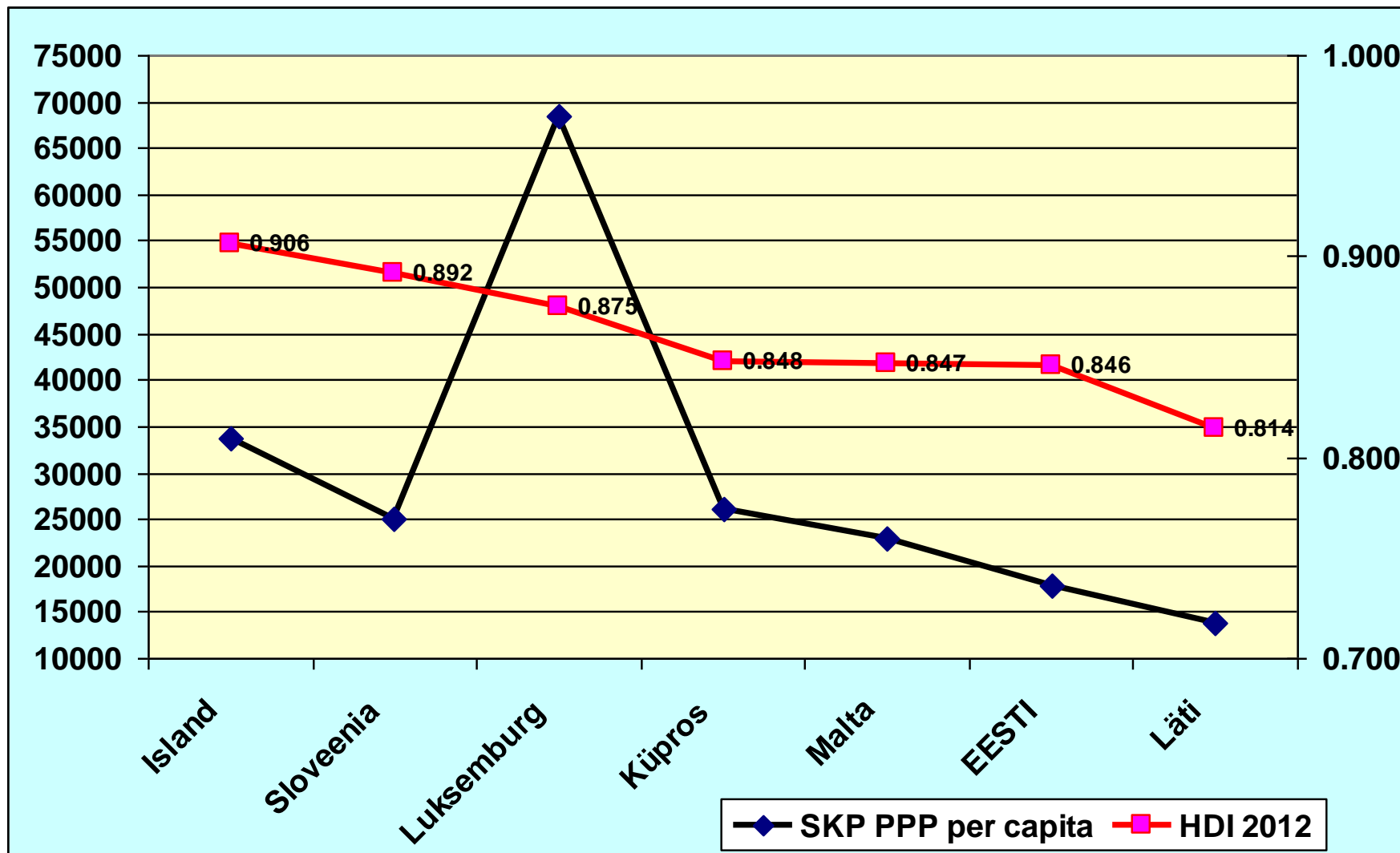
Väikeriikide koht Inimarengu Indeksis ja tulutase (SKP elaniku kohta võrreldavates hindades) Kariibi mere saared ja Eesti

Väikeriikide koht Inimarengu Indeksis ja tulutase (SKP elaniku kohta võrreldavates hindades) India ja Vaikse ookeani saared ja Eesti

Väikeriikide koht Inimarengu Indeksis ja tulutase (SKP elaniku kohta võrreldavates hindades) Euroopa väikeriigid ja Eesti

Võrdluseks Itaalia BBB Prantsusmaa AA Portugal BB	Prime	LIECHTENSTEIN	AAA
		LUXEMBOURG	AAA
	High grade	ISLE OF MAN	AA+
		QATAR	AA
		UNITED ARAB EMIRATES	AA
		KUWAIT	AA
		BERMUDA	AA-
		ESTONIA	AA-
	Upper medium grade	TRINIDAD AND TOBAGO	A
		OMAN	A
		ANDORRA	A-
	Lower medium grade	MALTA	BBB+
		LATVIA	BBB+
		ARUBA	BBB+
	BAHAMAS	BBB	
	BAHRAIN	BBB	
	ICELAND	BBB-	
Non-investment grade speculative	BARBADOS	BB+	
Highly speculative	FIJI	B	
Substantial risks	CYPRUS	CCC+	

**Väikeriikidele
Standards&Poor's
poolt antud
riigiriski
hinnangud
2013.sügisel**

**Allikas.
tradingeconomics.com**

Väikeriikide üldine mure – ressursside piiratus

Kuidas sellest üle saadakse?

1) **Väga tugev seostatus rahvusvaheliste väärtusahelatega:**

a) majanduse avatus läbi rahvusvahelise kaubanduse

b) kapitali ligitõmbamisvõime – välisinvesteeringud olulised

c) kodumaiste ettevõtete toetamine muutumaks rahvusvaheliste väärtusahelate juhtideks

2) **Nutikas rändepoliitika** kui teadmussiirde allikas - tööjõupuuduse leevendamine ja strateegiliselt olulise tööjõu ligitõmbamine

3) **Aktiivne valikuline osalemine maailma teadmusvõrgustikes** – oskus luua ja arendada suhtelise eelise valdkondi ning tõlkida mujal loodud teadmused oma ettevõtlussektorile (innovatsioonidena levitamine)

Väikeriikide üldine mure – ressursside piiratus

- 4) **Suur paindlikkus riigisisest ressursside ümberpaigutamisel, kombineerimisel, ühendamine selgelt määratletud ülesannete lahendamisel, mis haaravad paljude ministeeriumide valdkondi samaaegselt**
- 5) **Väga hea koostöö erinevate ametkondade vahel, kasutades ka erinevaid kombinatsioone ametnikest ja ekspertidest (nt. *statutory boardi* mudel Singapuris)**
- 6) **Väljaspool riiki elavate inimeste (diasporaa) tihedumise riigi arengu hüvanguks (Irimaa, Iisrael)**

TEGEVUSTE PRIORITISEERIMINE – väga selgelt tuleb arvestada, mida suudetakse teha ja mida mitte

Veel mõned väikeriigi probleemid

- Suured riigi pidamise püsikulud avalikus sektoris
- Avaliku sektori poolt osutatavate teenuste mahud väikesed => **mastaabisäästu raske saavutada**

Makromajanduslikud iseärasused

- Suur avatus kaubandusele – **sõltuvus maailmamajanduse arengutest väga suur**
- Sageli eksporditartikleid vähe (1-2 peamist annavad põhitulu)
- **Suur sõltuvus välisinvestorite otsustest**
- Fikseeritud vahetuskursisüsteemide eelistamine – sageli seotud suure valuutaga (USD, Euro, GBP)

Mõned väikeriigi eelised

1. **Logistiline tõhusus** – võimekus rajada kvaliteetne taristu, mis aitab osaleda rahvusvahelises kaubanduses (sadamad, raudteed, maanteed, internetiühendused)
2. **Võimekus katta riigi regioonid avaliku transpordi taristuga** – kaasata tööjõud ka regioonides ning kasutada looduslikke ressursse tõhusalt. Äritegevuse ümberpaigutamine riigisiselt lihtsam
3. **Suhtevõrgustike loomine mugavam** - ettevõtjad, teadlaskond, valitsusasutuste töötajad saavad tihti kokku ja tunnevad üksteist
4. **Elukvaliteet** - võimalus nautida rahulikku elukeskkonda ja samaaegselt töötada mitte liiga kaugel elukohast
5. **Mõju avaldumine kiirem** (*nn. väikese paadi pööramise efekt*) – positiivsed muutused mõnes valdkonnas aitab kogu ühiskonna arengut
6. **Võimalus kasutada seda riiki mingi teenuse kasutamise rahvusvahelise katsepolügoonina**

Millised on erinevad riigi arendamise teed – väikeriikides kumbki rakendatud

Inherited Prosperity

- Prosperity is derived from selling or exploiting **inherited natural resources**
- Prosperity is **constrained**

- **Government** is the central actor in the economy as the owner and distributor of resource wealth
 - Resource revenues allow **unproductive policies and practices to persist**
- **Government's role** gravitates towards the **distribution of wealth** as interest groups seek a bigger share of the pie

Porter, 2008

Created Prosperity

- Prosperity is derived from **creating more and more valuable products and services with rising efficiency**
- Prosperity is **unlimited**

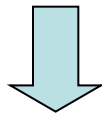

- **Companies** are the central actors in the economy
 - Prosperity can only be created by **firms**
- **Government's role** is to create the **enabling conditions for productivity** and foster private sector development

Konkurentsieelise loomine

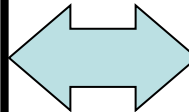
**Operatsiooniline
tõhusus**

- **Parima kogemuse** ära kasutamine, arendamine ja laialdane rakendamine

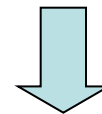
**Sama asja paremini
tegemine**

(Do the same thing better)

**Strateegiline
positsioneerimine**

- Luua **unikaalne** ja **kestlik** konkurentsipositsioon

Konkureerida teisel viisil
(Compete in a different way)

Kuidas muuta eeliste puudumist eeliseks?

Konkurentsieelise loomine

- **Nt. Singapur – ebapiisavad veevarud – tõsine töö vee taaskasutamise ja vee magestamise osas – loodi juhtivad tehnoloogiad maailmas**
- **Kuidas Singapur rajas Jurongi saare ? – praegune naftakeemia ettevõtete klaster. Loodi maailma juhtivatele selle ala ettevõtetele võimalus tulla kokku ja kasutada esmaklassilist taristut.**
- **Tekitati tugev ettevõtete vaheline sünergia ja vastastikune sõltuvus**
- **Kokku annab see ca 17 % riigi SKP-st**
- **Singapuri strateegia – olla Aasia katsepolügoon – kontrollitakse erinevaid toodete prototüüpe, teenuseid (meditsiini-), riiklikke teenuste pakkumise süsteeme (nt. veepuhastus-).**

Millised on erinevad arenguteed

- **Oma unikaalsete loodusvarade baasilt konkurentsieelise - nishi loomine** (nt. Islandi geotermiline energia). Praegune EL nutika spetsialiseerumise mõtteviis osaliselt seda mõtteviisi toetab
- **Riigi kujundamine mingis valdkonnas juhtivaks keskuseks** (toetudes varasemale teadmusbasaalile, inimvarale, tehnoloogiatele)

Mida peaks/saaks teha hilised maailmaturule sisenejad väikeriigid

- Gerschenkron (1962) - näitas hiliste sisenejate võimalusi maailmamajanduses (*imiteerimine, mastaabisääst, juurdepääs moodsale tehnoloogiale odavamalt, juurdepääs juba loodud turgudele jne.*)
- Võimekus siduda uued tehnoloogiad inimvaraga
- **Vajalik on aktiivne õppimine, et luua absorbeerimisvõimekus** (*absorptive capacity*)
- *“the ability of a firm to recognise the value of new, external information, assimilate it and apply it to commercial ends”* (Cohen, Levinthal 1990)
- Narula (2004) riigi absorbeerimisvõime osad: ettevõtete-sektorite absorbeerimis võimekus, alustaristu, eritaristud, formaalsed ja mitteformaalsed institutsioonid

Hilissisenejate vajalikud võimekused

Abramovitz (1994) hiliste sisenejate edukus pole automaatne

Vajalikud on korruga kolm võimekust:

Tehnoloogiline – võimekus ära kasutada mujal loodud uudsed tehnoloogia

Sotsiaalne – võimekus luua sotsiaalne baasi, mis toetab tehnoloogilise võimekuse arengut

Institutsionaalne - võimekus tekitada institutsionaalseid muutusi

Tehnoloogiline võimekus

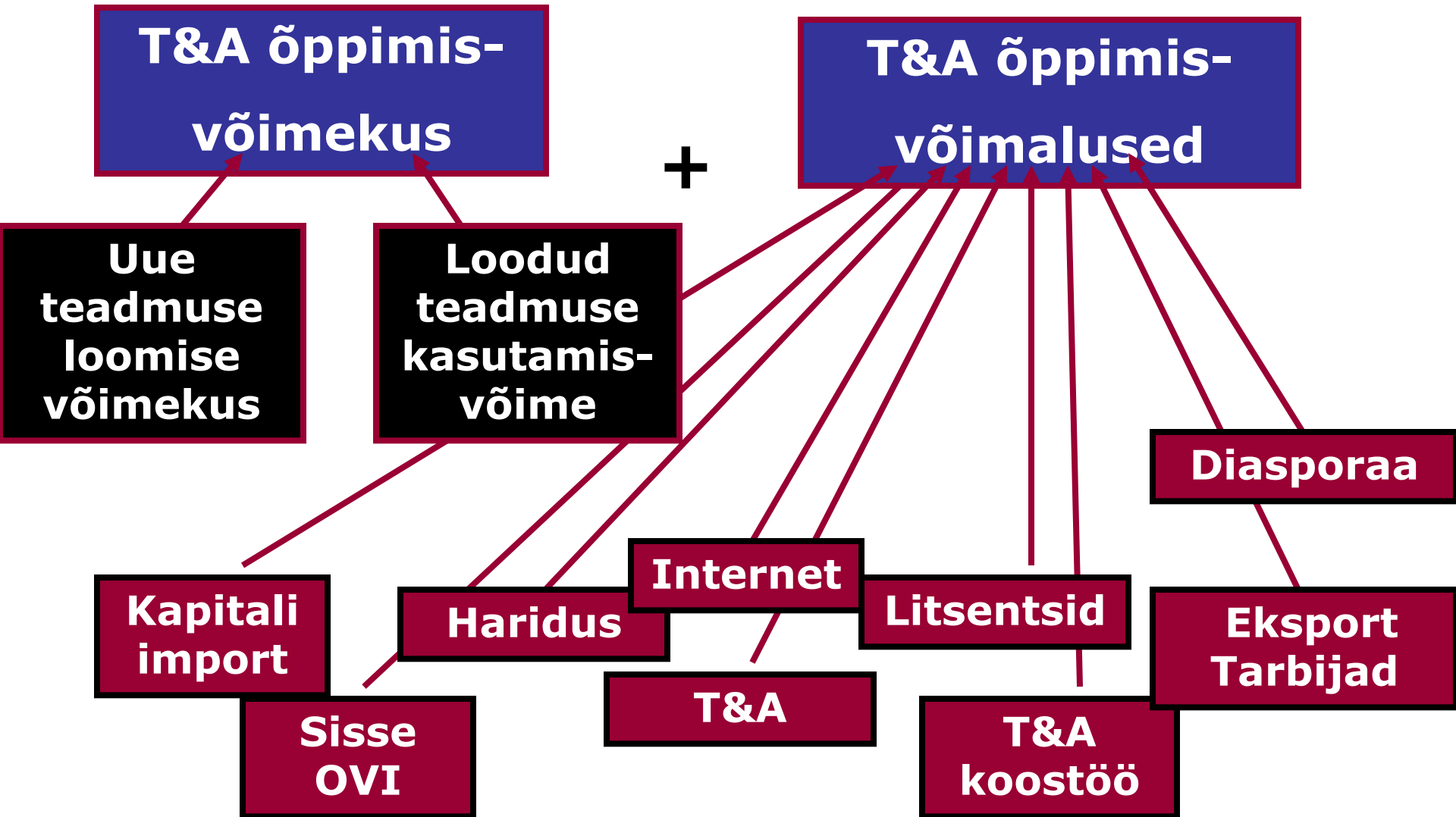
“võimekus kasutada tõhusalt tehnoloogilist teadmust - omastades, kasutades, kohandades ja muutes olemasolevaid tehnoloogiaid”

(Kim 1997)

Tehnoloogilisel võimekusel kolm tahku:

- **Innovatsioonivõimekus**
- **Tootmisvõimekus**
- **Investeeringivõimekus**

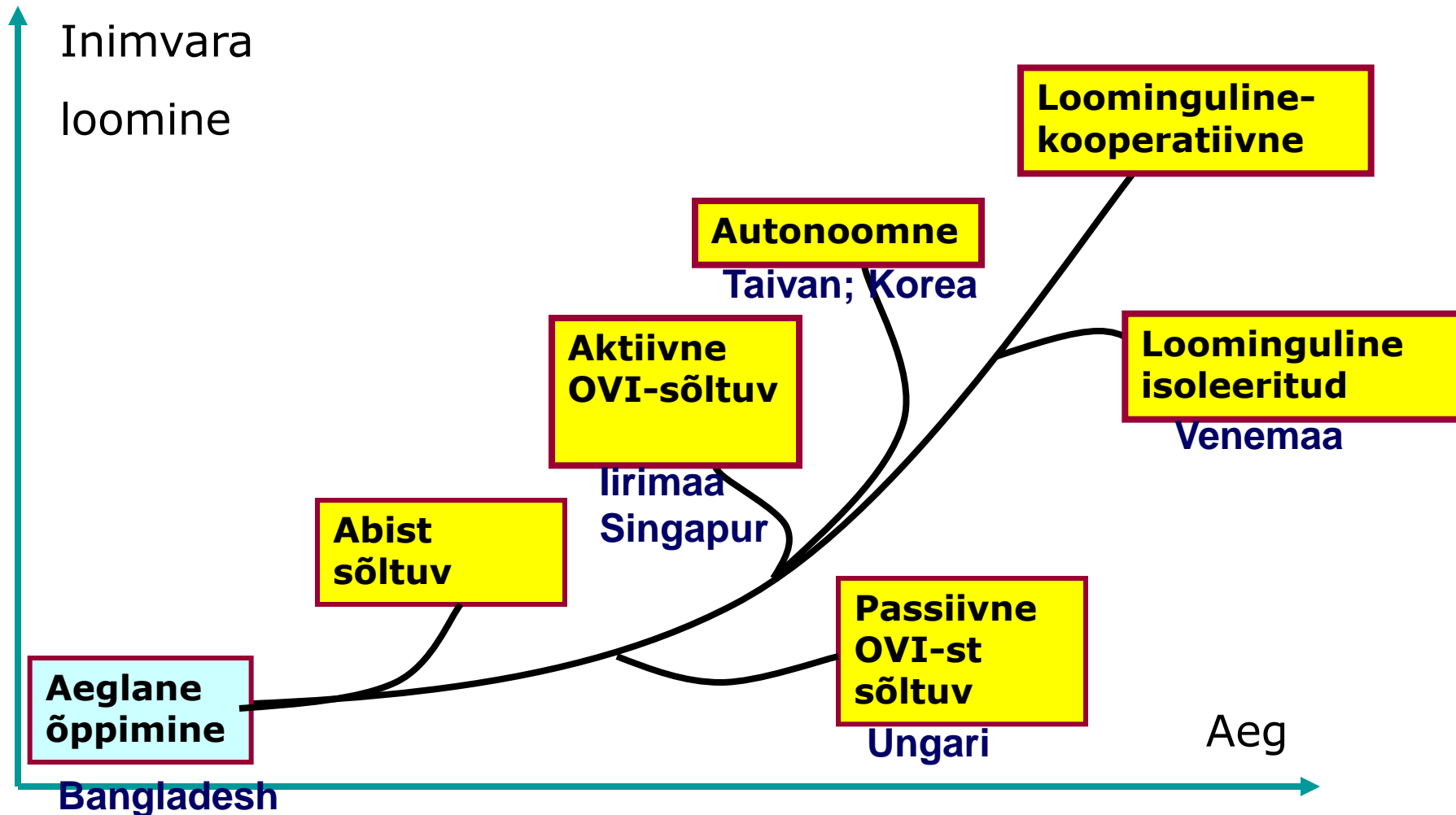
Riigi tehnoloogiline õppimine (Watkins, 2008)

Riigi tehnoloogilise õppimise “puu”

Kuus riigi tehnoloogilise õppimise mudelit

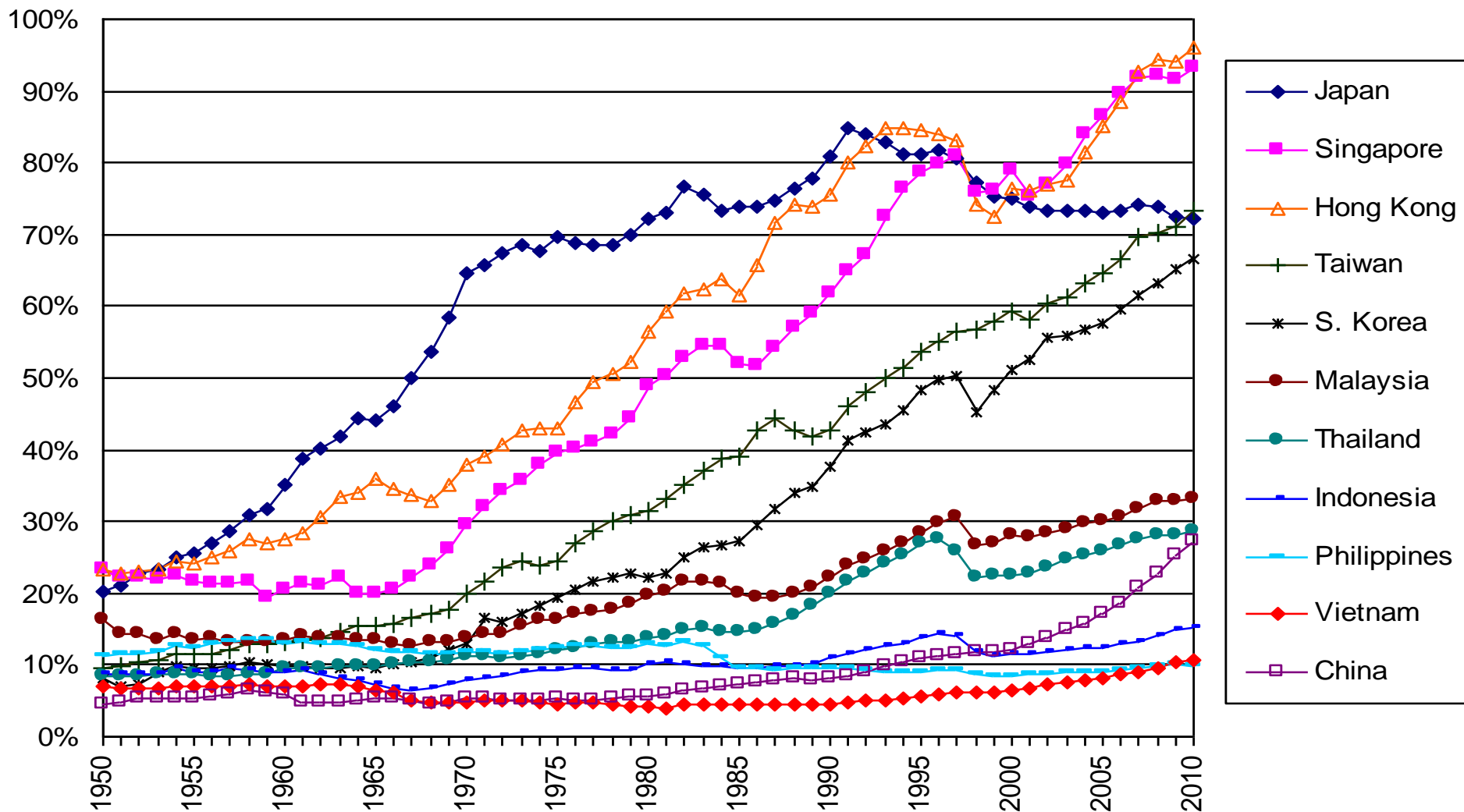
Watkins, Soubotina, 2008

Ida-Aasia riikide kiire konvergenstiprotsess

Per capita real income relative to US

(Measured by the 1990 international Geary-Khamis dollars)

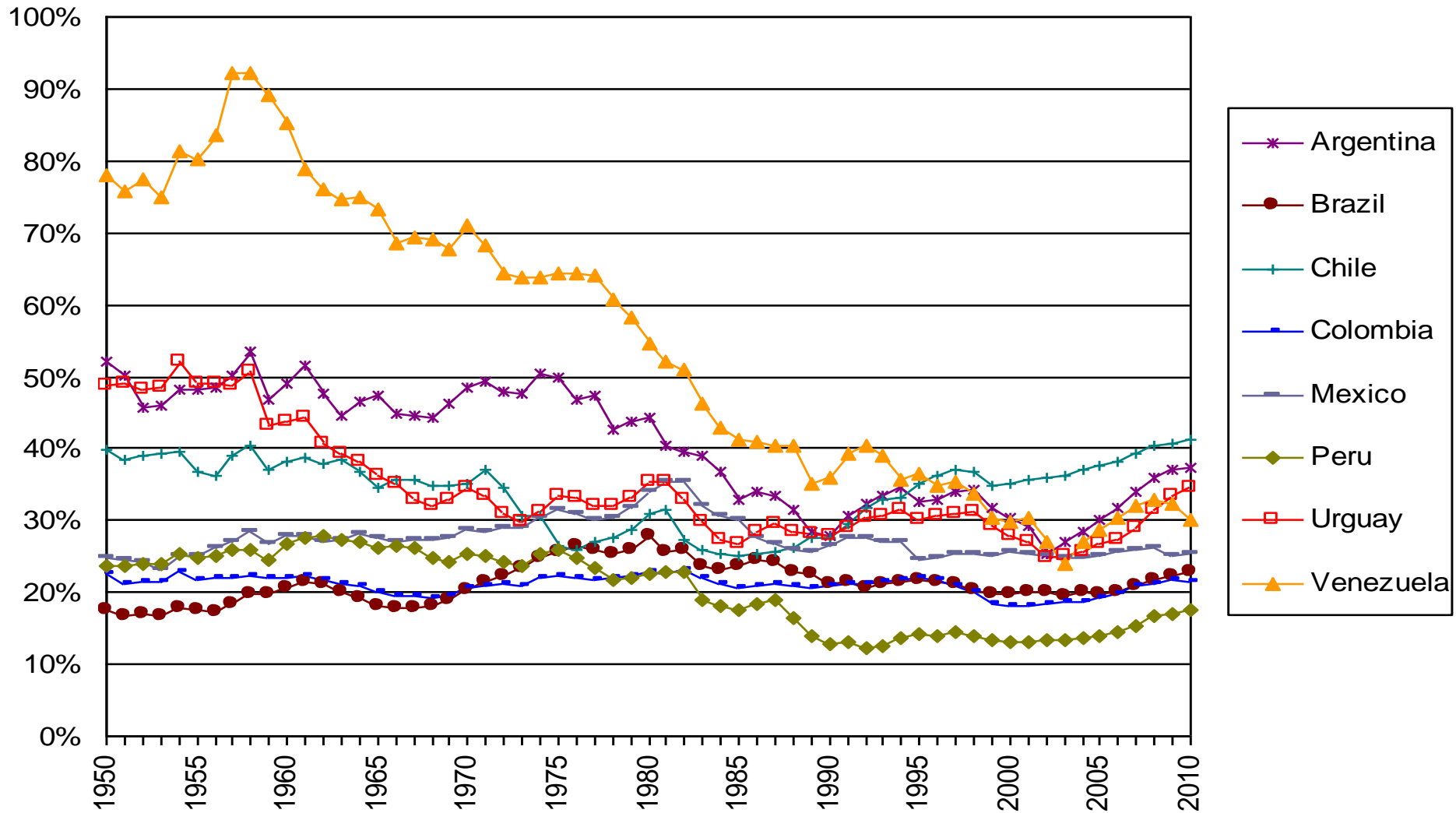

Sources: Angus Maddison, *The World Economy: Historical Statistics*, OECD Development Centre, 2003; the Central Bank of the Republic of China; and IMF, *World Economic Outlook Database*, April 2010 (for updating).

Ladina Ameerika riikide divergents

Per capita real income relative to US

(Measured by the 1990 international Gearv-Khamis dollars)

Sources: Angus Maddison, *The World Economy: Historical Statistics*, OECD Development Centre, 2003; the Central Bank of the Republic of China; and IMF, *World Economic Outlook Database*, April 2010 (for updating).

Washingtoni konsensus ja väikeriigi võimekuste arendamine

- **Washingtoni konsensus (WCo) tõsise kriitika all**
- **WCo seisukoht - vabad turujõud loovad arengumaadele kõik vajalikud võimekused**
- **Kogemused näitavad, et see pole piisav**
- **Erinevused riikide tulutasemetes kasvavad.**
- **Ainult turujõududele lootmine tekitab väga aeglaselt uusi võimekusi**
- **Vajalik on valitsuse teadlik tehnoloogilisele ja sotsiaalsele õppimisele suunatud poliitika**

Tõhusad institutsioonid on väikeriigi arengule üliolulised

- **Rodrik et al.(2002) – tõhusad institutsioonid panustavad majanduskasvu enam kui riigi asukoht või väliskaubandus**
- **Institutsioonid : formaalsed ja mitteformaalsed**
- **Formaalsed** (intellektuaalomandi süsteem, konkurentsipoliitika, maksusüsteem, innovatsiooni toetusvahendid ...)
- **Mitteformaalsed** - moraal, usaldus, võimekus luua sidemeid erinevate riigi innovatsioonisüsteemi osaliste vahel ...

Võimekuste loomisele ja arendamisele suunatud tegevused - Kagu Aasia vs. Ladina Ameerika

Kuidas tagada, et oskused, kapital, tehnoloogiad ja taristu vastaksid turu vajadustele? - riigi majandusliku õppimise süsteem (*national system of economic learning*)

Võimalikult kiiresti imiteerimisest jõuda innovatsioonini

Aktiivne tehnoloogia levitamise juhtimine

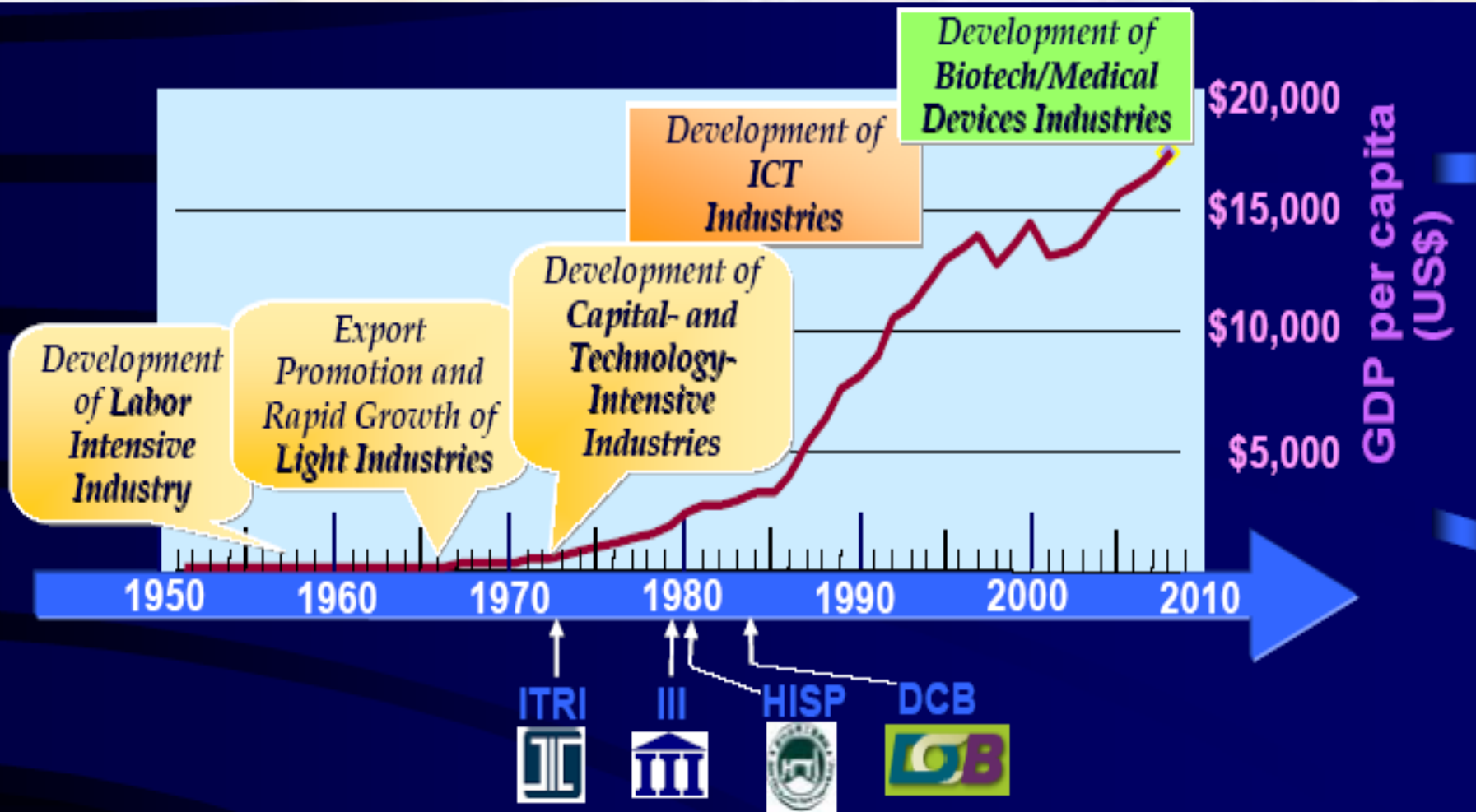
⇒Juurdepääsu arendamine rahvusvahelistele tehnoloogia turgudele

⇒Tehnoloogiliste võimekuste arendamine riigi poolt toetatud T&A asutustest

⇒Nende võimekuste võimalikult kiire levitamine erasektorile

⇒Ettevõtete õppimisprotsessi toetamine ja koordineerimine

Taivani arengutee ja tehnoloogia siirde asutused

ITRI: Industrial Technology Research Institute
III: Institute for Information Industry

DCB: Development Center of Biotechnology
HSIP: Hsinchu Science-Based Industrial Park

Kokkuvõte

- Riigi väiksus nii võimalus kui takistus - kuid ületatav arengutakistus
- Edu on toonud väga sihipärane ressurside kombineerimine (koostöö erinevate valdkondade ministeeriumide, ettevõtjate ja teadusasutuste vahel)
- Oluline on riigi poolne oskuslik õppimisprotsessi käivitamine ja juhtimine
- Võimalikult mitmekesised seosed ülejäänud maailmaga